

Nemzeti Társalkodó

October' 19-dik napján 1853.

Könyv-ismertetés.

Erdélyi Prédikátori Tár. Szerkezteti Salamon Jó'sef a' Kolo'svári Ev. Ref. Kolégyomban a' Theológiának és Egyházi Historiának K. R. Professora. I Füzet. Kolo'svárt az Ev. Reformátum Kollégyombetűjivel nyomtatta Barra Gábor. 1853.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Öröm látnia magyarnak: miként szélesbedik évenként írói pályakörünk; miként újabb meg újabb ész-szülemények látnak világot hónapokint; 's tudományosságunk minden ágaiban és nemeiben minő élénk ébredés 's mozongás napról napra. Mintha, a' mi időt átaludtunk, vagy alunni kénytelenítettünk, szorgos iparral törnénk kipótolni. Öröm látnunk mindenek felett: hogy miután literáturánk számos jeles virágait nyíltá, gyümölcsöket is hozandó minden órán. A' költészet vidor leánya tudnillik, komolyabb artzu testvérének, a' szónoklatnak nyújtandó volt írói tollát: 's Hebe, Auróra, Nefelets, Aglája mellett, Minerva, Muzarion, Kritikai lapok, Bátor, Májer, Kis, Szobosz-

lai, Kolmár, Lengyel, Földvári elméleteik, 's Guzmics, Tóth, Szalay és Salamon egyházi folyóirataik jelennek-meg. 'S e' legutóbbi az, melyre kívánom én itt, az olvasó közönséget figyeltetni.

Vethetné talán valaki: ki valamely könyvet közönséggel ismértetni kíván, magának kell elébb az előtt ismértnek lennie, hogy a' többség, mint biztos tekintetü mű-látónak vezér itéletén, bátran indulhasson-el; 's a' világot először látó esméretlen munka, esméretes pátronusa védszárnyai alatt jelenhét-vén-meg, annak már csak kolompos nevéért 's nagy tekintetért-is, kegygyel fogadtassék. Mint teve, például, Kazinczy, a' magyar író-ság nagy mestere, ki sok, javallásáért es-deklő írókra figyelmezteté publicumunkat. Vethetnék, mondom, ezt némelyek, kik e' sorokat végig futván, alattok semmi nevet meg nem pillantanak. „Éppen nem szükség“ felelem azoknak én; ezzel tartván: *nem ki? de mit?* Minél fogva, ha szinte egyébaránt es-mért ember, vagy írogáló volna-is: ekkor el kellene nevét rejtenie, nehogy tekintetes auctoritása a' kicsiny hitüeknek imponálván, a' gyengébbek vagy elfogultak votumát magával ragadja. A' szabad szózatolhatást, a' vagy csak az írói respublicában, mindenkinek engedjük-meg. Én különbensem kritikát, csak *könyv-ismértetést* írok; 's minden bírál-gatást inkább csakis személyes tetszésnek, és így, egyes votumnak tartván, 's magam sa-ját véleményét senkire nem tokmálván, ki-

kiáltom csupán a' Társalkodóban, mint közönségesebb helyen, a' fenn kijelelt könyv megjelentének helyét, idejét, célját, 's megszerzethetése módját, azokért, kikre nézve ez csak is *kiáltó* szó nem maradna.

Köz buzgalmu törekvéseiről eddig előis esméretes Professor Salamon úr ezen egyházi folyó-írásnak szerkesztetője, 's kedvező körülményinél fogva, kiadója-is. Első füzete csak most jelene-meg e' folyó év augustus havában Kolo'svárt a' ref. Kollégyom könyv és könyvnyomó intézetében, Barra Gábor igazgatása alatt, nagy nyolczad réthen, csinos külsővel, 's nem csínatlan belsővel, homlok lapján a' nyolczvanadik évü öreg, Zágoni Bodola János mostani Erdélyi Reformátusok Püspöke igen jól talált melyképe köre nyomva.

Célja a' Szerkeztetőnek e' gyűjtemények által, mint egyházi népoktatók oktatójának, a' külső németföld 's szomszéd magyar haza többes példájikként, a' nagy részént munkátlanul veszteglő erdélyi ref. tiszteletes kart, melynek munkás elődirül öröklött *tudós* czíme, nyakában mahónap *antiphrasissá* válandó, sem nem tiszteletes, sem nem tudós szendergéséből felébreszteni, észt nyitni, elméket súrlani köszörülni, ideákat fejteni, gondolatokat közleni, adni, venni, kölcsönözni, cserélni; gondolkodó főket egymásközt megesmertetni, barátkoztatni, egyeztetni, e' sok oldalulag, *haladó?* (vagy csak

mozongó?) honban, a' papságot-is odábbacska vinni; 's tudós címjének, és tiszteletes helyzetének, ez esze-nyíltabb jelenkorban-is, melyben a' tudósság nemcsak egyedül czéhok kirekesztő privilegiuma, hanem mindenkivel köz lehet, — valóan megfelelővé tenni; felvilágosult értelmű, idő szellemével együttjáró, 's azzal elébb-is haladó fiatal népoktatókat képzeni 's nevelni az erdélyi reformált anya sz. egyház számára; 's általok belőlről lehelni ebbe egy keresztény erkölcsi szellemet; 's hűledező hidegedés helyett tartós buzgalmat önteni: hogy a' belső a' külsővel, a' lélek a' testel, mely utobbinak gyógyításán elég dicséretesen fáradozik jelenleg az egyházi fő kormány, verseny léptekkel haladhasson elő; tudván: *hogy a' test magára semmit nem használ, mert lélek az, mi éltet és elevenít.* Szóval: hogy a' protestantismus Erdélyben, melynek fejdjelmeinek köszönheti a' magyar földön fogantatását és megtartatását, törvényszabta, 's védte körében felvirágozzék, 's ember-ész természetüleg, lassu észrevétlenséggel, tetemes rendület nélkül, naponként javítva, reformálva elébb-haladjon. Nagy és szent szándék! 's hidjétek társalkodó barátim, nem kisebb mint egy nép-újság megindítandójié; népoktatókat oktatni; népnevelőket nevelni. Mert, 's ezt-is hidjétek-el, inkább van mai napig-is, sok tekintetben, papok kezében a' népek szíve, mint Istenében a' királyokéi.

Már mennyiben felelend-meg e' nagy

czélnak Salamon úr, a' jövendő mutatand-
 ja-meg: az t. i. mily dolgozó társakat nye-
 rénd maga mellé, 's minő kedvezéssel fog
 fogadtatni Tára. Az első füzetből átalánosan
 nem ítélnék. Ugy látszik, nem valának
 munkák elegendő számmal beküldve, melyek-
 ből válogatni lehetett volna. Kétségkívül ki-
 ki ellesni kíváná az elsőt, elvárni meg- vagy
 nem-indúlhatását. Azonban a' széles mező-
 ből elég sokféléf fűze ez is magába. Egy val-
 lási értekezést, négy prédikátziót, (mind al-
 kalmi elméletek), két bővebb, két rövidebb
 prédikátziót, egy kátékizátziói rajzolatot, egy
 keresztelési ágendát, B. Madarasi Kis Ger-
 gely életrajzát, és a' soha eléggé nem ajánl-
 ható költsönös tanítás módjának rövid (kár
 hogy igen rövid) rajzát — egy, kőre nyo-
 mott, melléje ragasztott, világosító rajzolat-
 tal. Vásárlókat verbuálni a' munka számára,
 nem szándékom. Nem tartok azzal: célja jó
 valamely mívnek: tehát hiányi is megbo-
 csáthatók; 's nem vagyok azon hitben, hogy
 jó célból szabad lenne csálni, az az: a' ve-
 vővel pénzt 's időt veszteni. Mondhatom ró-
 la mégis: árát, egy pengő forintot, megéri;
 's ennyin, könnyű úton megszerezhető. — 'S
 itt lenne már helye annak, minek elmellő-
 zését én előre kijelentettem, 's a' mi a' Préd.
 Tár 43-dik lapján felhozva mondatik, egy
 megtámadó kritikának tudnillik, mely a' kö-
 zönség figyelmét iránta felébresztvén, 's lát-
 nivágyását ingerelvén: azt kapóssá tenné, 's
 részire, világiak közzül is, számos vevőket

csőditne össze. Különben is szerencsétlen sorok az ilyeseknek csak egyháziaktól olvastatni. Laikusok prédikáziót nem méltatnak figyelmükre; szépeink még kevesbé. 'S pedig, ha minden hasonlítgatás gyűlölséges nem volna: tudnék példákat idézni-fel, hogy gyakran egy, rövid óra alatt, 's ingyen kihallgathatott Orázió vagy úgy gúnyolt *Prédikázióban* több szívképző 's lélektápláló találkozzék, mint némely, sok kötetekre telő, czifra külsőjü, üres belsőjü, 'sebelő 'Sebkönyveinkben, felejtendő Nefelejtsben, unatató Múlattatóban, csak hajnalló Aurórában, estvelgő Estikében 's t. eff. költséges írka-firkáinkban; milyenek, gyomként kezdik fel-fogni ma literaturánk mezejét; 's milyesek' válogatottan mohó kapkodásán, szép és nem szép olvasóink, minden komolyabbat és valót túl-nézve, ízevesztett bohókodással vetélkednek. Szolgáljon bár bizonyságomúl hevenyében itt a' kérdésben forgó Tár-beli elmélete Herepei úrnak, a' *Keresztyének közötti szakadások szükséges voltárul*. Melyet, — egy kisség hivatalos-zamatu 's páthoszos két legelső sorait (mely az, I. Rész 2-dik pontjával különben is össze nem igen férnek) kivévén, — tökélyes egy egészszé kapcsoló jó logikája, 's ugyan ilyenné idomító részleti arányos egybefüggése, folyamatos (consequens) következtetési, férfias gondolatok; jól talált hasonlatok, nem könnyü ideák 's dolgok könnyü eléterjesztése, egyszerű foghatékonyága, 's világos közérthe-

tisége (popularitás'), a' rajta előmlött természeti könnyü szín és csín, — aprólékos nyelv-hibáji mellett is, — kétséggkívül egyik követendő mustrájává alakitnak katedrai legcélosb népoktatásinknak, 's következőleg nem méltatlan helyet foglaló olvasnivalónkká, akár író akár pedig varró asztalkáinkon is.

Átalános megjegyzéseim, az egész munka célját illetők, még ezek lennének: Ámbár e' legelső füzet, mint az előszóban is jelentetik, *ki tűz(z)ött mezejéről nem mindent, sőt csak sokat is, fel nem ölelhetett*: óhajtottuk volna mindazáltal, — többek véleményét írom, — már ebben meglátni Erdélyi reformált anya sz. egyházink egész Schematismusát, és az előfizettek neveit; hogy e' kettőt egybevetve, a' részvételi vagy vétlenségi meleg- vagy hidegség, előre szemlélhető lett volna. Továbbá, mivel ezen tár nagy részint nem egyéb, mint *Practica Homiletica*: kivántunk volna olvasni egy értekezést, mint az egészre bévezetőt, melyben a' *prédikálásnak* (keresztyén népoktatásnak) történetei, változási, különböző korszakokban követett módjai, Jézus és Apostolai idejebbeli fogantatásán kezdve, Görög és Római Egyházi Atyákon folytatva, a' Reformátorok különösen megjelelve, 's az ótai Angol, Franczia, 's németföldi, jelesen pedig Magyar és Erdélyországbani mivolta, 's minden hit felekezetüeknél, szélesebben kidolgozva, szóval; annak *critica historiája*, 's *mai hol-állása*, világosan szemünk eleibe

terjesztettek volna; kimútattatván mind ré-
gibbek, mind újabbak, ki a' maiak, sőt a'
mennyiben sértés nélkül lehető, a' jelen é-
lők és prédikálók hijányi, vagy tökélyi, ke-
rülendő, vagy követendő oldalai: és ezt főkép
fiatal néptanítóink czéliránylagos útbaigazítá-
sokra. Ez ugyan még nem késett; 's mi ezennel
fel is szólítjuk reá; de felszólítja egész anya-
szt. egyházunk érdeke, mindazon lelkes és
munkás egyházi férfiakat, kiknek, e' végre
múlhatatlanul megkivántató nevezetes könyv-
tárók közelében lakhatniok irigykedő, de ám
munkásságot is parancsoló, szerencsés sors juta.

Végezetre, mivel magyar írói nyelvünk
nem csak megállapítása, de némely részbeli
folyamotba igazítása körül is, maiglan is nagy
és tetemes kérdések forganak felem; 's mivel
nemzeti nyelvünk, 's ennél fogva nem ze-
tiségünk fentartatására is, véleményem sze-
rint, eleitől fogva legtöbbet a' papi szó-szé-
kek tettek, 's kétségkívül' ezután is legtöb-
bet teendhetők, — többet, — 's hasonlítha-
talanul, mint bár mily állandó alapokon a-
lapítandó 's bölcsen szerkeztetendő színjáté-
kaink: felette czélirányos lesz vala — azom-
ban még ez sem késő — fiatalabb népokta-
tóinkat, minket elemültebbeket talán már
késő, írói nyelvünk hol és mint állására,
vagy éppen habozó bizonytalankodásaira fi-
gyelmesekké tenni; 's nekik, a' népoktatói
székben is, a' józan és nem hirtelenkedő,
valódi szükségés nyelvjavításokat * hazafiui szi-

*) Olv. Mayer Jos. Homiliáját, 's Szalay préd. gyűjteményét.

vekre kötni. Mert, Kisfaludy Sándorunk azt mondja: Poétává vagy szerelem, vagy hazafiság, vagy mind kettőnek érzete együtt, tehet valakit csak: én pedig azt álítani vagyok bátor, hogy valóan nemzeti az az: hon-érdekü keresztyén népnevelővé, csak Krisztus szeretetet-lehelő vallását lélekben és igazságban felfogó lélek, 's hona virágzataért lángoló szív, tehetnek akárkit is. Ezek nélkül csak privilegizált vasárnapi beszélő, szent robotoló, víz ízü papoló; milyeneknek nagyobb számok miatt, kezdenek megvettetésbe menni mai napi lelkesebb, — de csak kiáltószóként, pusztában elhangzó, népoktatmányink is. Így, így tiszteletes barátim; a' mi országunk hazafi tekintetben, e' világból való is legyen. Nem rekeszti-ki ezt szent tisztünk: sőt általa szentebbül. Nem rekeszti-ki a' keresztyénség lelke; mert, nem vétkezem, ha mondom: ha ezt tenné: vétkezne. De távol legyen: hiszem maga a' keresztyénség nem egyéb, mint a' nemzetek közbetett választékfalának lerontatása; 's szűklelkü és korlátu nyüzgeteibül kivetkeztetett, 's megszélesbitett hazafiság. Olvassátok bár, ha nekem nem hisztek, a' halhatatlan Tzshir-nér *prédikátziójit*; 's öleljétek bennök a' német föld, honáért lángoló, élő és haló, 's a' mellett hős Zwingliként, hartzvészre is kész, hívfiját, a' keresztyén honfi nagy szónokot. — De, megbocsáthatatlan hibánk nekünk Erdélyieknek, 's nagyobb résznek, az egészürl nem szólok, az: hogy mi, gondos

eleinktől tisztán és épen megőrzött, 's szá-
munkra híven meg is tartatott magyar-nyel-
vünkkel, mint némely nemes úrfitskáink őse-
ikről történetből öröklött jovaikkal, hálá-
talanul kevélykedünk. *Hálátalanul*: mert,
mit ők, a' dicsők nekünk jó karban adtak-
át, mi azt továbbra fentartani, az az: tö-
kéletesbíteni, — megbocsássatok hogy e' ket-
tőt egynek veszem, — restelkedve vonako-
dunk. *Kevélykedünk*: mert, abból eredt el-
bizottságunkban, hogy nálunk e' nyelv, mint
szomszéd magyarországi rokonainknál, tót,
horvát, német, rácz 's t. e. f. zagyvalékkal
korcsosítva nincs — 's valóan nincs is — ezt
már, sokunk bevégzettnek vélvén (mintha
éppen bizony a' *nyelvtisztasága még maga,*
annak ebből kifejtethető sok águ 's oldalu mí-
veltségével, meghatározottabb, módosítottabb,
's különféle tárgyakra alkalmazottabb alakítá-
sival, 's számtalan nemű tökélyeivel, egy 's u-
gyan azon volna) ámuló makacs önhittségünk-
ben, tovább lépni, — 's talán a' számosb fél- nem
akarunk. Pharizéusi veszedelmes maga bizott
kérdékenység. Hinni, hogy már czélnál va-
gyunk: legbiztosabb út-elvágó soha oda nem
juthatnunk. Bélteky Matyi nem tanul, nem i-
gyekszik; mert ő jószágos nemes fi; 's tudomá-
ny nélkül-is megél: Bélteky Matyi nem gaz-
daskodik, nem iparkodik; mert eleji helyette-
is, számára-is szerettek, 's gyűjtöttek: leg-
bizonyosb út az elaljasulásra. Megsugom én
hol a' hiba, Magyarországon a' nyomatás szül-
te az emelkedést; a' zagyvált korcsosulás a'

józan tisztúltságot; 's hátramaradtságunk, az előnkbevágást. 'S mi vigyázzunk: nehogy, nálunk ama kényszerítő esetek között egyik sem lévén meg: torhult 'sibbadtságunkban; ingerletlen 's háborítottlan nyugalmunkban, vesztegelve peshedjünk. Ha debreczeni (csak is kalendariomi pórólvasók kedvéért tajkolt) kalendariombeli izetlenség mellett buzogó, talán jobban lenne: bugyogós hécsi igaz magyar avas álitásaiként (lásd az idei sok félének 72- 73- és 74 legközelebbi számjait) csak azokat tarthatjuk magyarul jól tudhatóknak, kiknek tős, tör'sökös igaz magyar nevök van; ha, vele ezt kérdjük, — bocsássatok-meg magyartársaim, hogy szavait, másodízbeli lenyomás alá-is, botránkoztatólag kiírom: *ugyan mi szükség igaz magyarnak (de, hát, ki igaz magyar?) magyarul tanulnia: úgy; több egy szóm sincs vesztegetni való; különben pedig üres névtül 's pusztá születéstől függeszteni-fel valaminek tudását, 's kivált érdemét, polgári, előitéletes babonákkal telyes országban-is irtózom; tudományi világban pedig, csak kiszalaszni-is szájamon nem hogy kimondani, — hát, még kiírni, 's a' mi több közönséggel, 's még a' mi legfőbb, fővel és észszel bíró magyar közönséggel, tudatni, én pirúlnék, szégyenlenék, elsülyednék. Felette kívánatos, 's dicső dolog volna ám, hécsi barátom, ha minden, igaz magyar névvel — de fájdalom csak is névvel — kérkedhető nagyjaink, 's minden, magyar anya teje szopott hálátlan elfajult-*

jaink, jól és hibátlanul tudnák 's szólnák-is született nyelvöket. De épen ez fáj nekünk, 's ez égető szégyenünk, hogy ezeket, olyanoknak kellett hon-elleni bűnhődéseikre emlékeztetniök, kiknek, a' számos háládatlanokat tápláló széles magyar földön, talán egy talpalatnyiok, 's mi ennél-is kevesebb, még csak *név-is magyar* nem júta: de magyar levegőt szívott; 's azt lehel szívök; mi, véleményem szerént, biztosabbacska mértéke is volna talán, mind igaz hazafiság mind pedig nemzeti nyelv helyesb tudásának. Egyébaránt, ha a' bóldogtalan ügyet védlett, saját példájával int vala bennünket, született nyelvünk nem-tanulására: valamivel türhetőbb lesz vala paradoxona; kézzel foghatóságig meggyőzhetvén bennünket arról: hogy ő maga egész életét anyai magyar nyelve tanulására forditá — mert, *docendo discimus*, — 's imé, mind e' mai napiglan-is azt, avagy csak jelenkorszellemi elébb haladhatásig sem vala képes megtanulni. Vagy, talán őt, mint vélekedik, Isten maga tanitá született nyelvére. Már ez esetben mit tehetünk róla, hogy többre nem tanitá; mert Isten a' girákat különböző mértékben osztogatá. Tévedése csak ugyan megbocsátható, mivel, régóta lakván külföldön, hova nem minden magyar elmémiv hatolhat-el, nem csuda, ha nem tudhatja: hányat ütött itthon az óra. Sőt dicsérendő ezen ellenkedése; mivel azt akarván elhíttetni másokkal, mintha egyedül neki fekönnék szivén csak édes anyanyelvünk sor-

sa (mi a' mily érdem ránézve, oly sérelem egyebeken), számos szerényeket felkölt, az övéhez hasonló, csak hogy nem oly kérkedő, buzgalmukat kimútathatni. Szükségesnek-is mondhatnám ezen ingerkedést, mert, hogy a' tulajdonképeni kérdés alatt lévő prédikatori tárnak, már itt hasznát vegyem, *Szükség lenniek hasonlásoknak mi közöttünk; 51-dik lap; hogy az igazság kiesmertessék. Különben-is, mi lenne a' világból, ezek-is a' préd. tár szavai, ha minden ember csak egyet gondolna? egy nagy csuda állat, melynek sok ezer lábai és kezei vannak; 's csak egy feje. Lásd a' préd. tárt a' 47-dik lapon, 's ezen rövid, helyén esett eltérést intéssel a' prédikatori tár számára dolgozandóknak; nehogy nyelvhibákkal pe'sgő írásainkkal lépven közönség elébe, mint a' ki dél-felé serkent-fel, díztelen pongyolában találjunk csinosb öltözetűek körébe kibukkanni; vagy pedig nem tudván valóan hány légyen az óra, reggeli szürkületet vélvén, délben gyújtsunk mécset, szükségfelettilig. —*

Égyiptom és Mehemed Ali.

(folytatás)

Az elkezdett gyakorlati tanulás előhaladását leginkább a' Törökök 's Mámelukok hátráltatták. Ezek dologtalanság- 's kényelemhez voltak szokva, fényes öltözetjeiket a' formaruhával nem örömet cserélték-fel, 's a' homokos téreken órákig tartó hadi gya-

korlatok mellett bajoson felejtethvén a' főváros gyönyörűségeit, sokszor megelégedetlenséget jelentő zugolódásra fakadtak, a' keresztények szokásait átkozták, néha még el is hányták nehéz fegyvereiket 's szidalmazták Séves-t. Ez vissza-szidta őket francia nyelven, amazok a' nem értett szitkokat hibáson után mondották, ebből nevetkezés lett, 's az előbb makacs, engedetlen tanítványok lassanként engedelkenyebbek kezdtek lenni. Ali szerencséjére, Séves egy helyes bélátású férjfiu volt, ki a' hatás módját tanítványaira el tudta találni. Egy nap a' többek között midőn éppen tüzelésbeli gyakorlás folya, megáll egy sőr előtt Séves, és tüzelést parancsol. A' sőr lő, 's egy golyóbis a' Séves füle mellett füttyöl-el. *Ügyetlenek! kiált Séves hangosan, nem tudtok löni, töltsetek új-jolag, 's tüzeljete jobban.* A' sőr ismét lőtt, de most golyóbisnak híre sem volt. Ezen hideg vérű bátorsága Sévesnek, megváltoztatta a' Törökök gondolkodását, tanítójukhoz mostantól fogva vonzalommal kezdettek viseltetni, előítéletjeikből le kezdettek tenni, 's az előbb annyira gyűlölhöz napról napra nevededett szivességek. Ibrahim, mind a' mellett-is hogy a' sereg fővezére volt, nem csak hogy ki nem vonta magát a' gyakorlásokból de sőt a' legnagyobb engedelmességgel alája adta magát minden katonai szolgálatbeli szabályoknak, 's így példájával-is nagyon elősegítette a' dolgot. A' gyakorló tábor-tanya alkotásakor Dussap francia orvos egy

katona kórházat-is állított, 's mivel a' gyakorlott katonaság számára naponként szaporodott, kaszárnyákat-is kezdetek építeni. Söt Gonon egy különösen kedvelt frazccziája A-linak, Kajróban fegyvergyárt, ágyu öntő-, és furo mihelyt, 's fegyvertárt-is állított-fel. E' mellett salétromot-is kezdetek készíteni, és azon puskapórmalmat, melyet a' francziák Rodah szigetében építettek volt, helyreállították. Magát a' gyakorló tábortanyát, Égyiptom felső részéből közelebb telepítették Kajrohoz; de csak apránként, hogy a' katonáknak idejek legyen a' közép és alsó égyiptomi, 's az ők hazájokénál hüvesebb levegő mérsékletet megszokni. E' tábortanya 1823-an felső Égyiptom északi szélén Siuthnál feküdt és volt benne öt gyalog ezred, állván minden ezred öt * zászló-allyból, egy zászlóally 800 legényből. A' zászlóallyak elrendelése a' francia zászlóallyak mintájára történt. Minden ezrednek volt számjegye és fehér selyem zászlóji, melyeken Koránbeli mondatokat és Mehemed Ali nevének kezdő betűit lehetett olvasni. Ezen zászlók ünnepélyes által-adásakor arab énekeket zengedeztetett az Imán, és a' Moslen-ek (Mahomed követőji) bátorságát magasztalva, mint akár-mely más egyedül idvezítő hit papja a' maga állatását, oly biztonnyal erősítette azt,

---

*) Valóságos szolgálatba egy egy ezrednél csak négy zászlóally lépett, az ötödik a' többinek pótlására szolgálendő tartalék zászlóally volt.

hogy egy igaz hitű Moslen egyedül is megtud ölni száz ezer keresztényt vagy 'sidót. Ugyan ekkor bárányokat öltek, ezek vérébe mártotta minden zászlóhordozó jobbját, mellyel osztán a' zászlórúd ezüst hegyét érintette. A' katonák öltözete egy veres kurta ujjas, egy térdig bőv azon aloll szűk nadrág, derekakan bőr öv, fejeken turbán helyett sapka. Hanem mind ezen újítások, csak a' gyalogságra terjesztettek-ki, a' lovasság régi állapotjában és formájában maradt még most.

Legelső nagyba vitt hadi gyakorlás történt 1823-ban Ibrahim vezérsége alatt, a' franczia és angol consulok 's több más európaiaknak jelenlétében. A' következő esztendőben pedig, hadi első probáját-is megtette az új sereg. Az első számú ezred 1824 januariusában elküldetett Nubiába, a' Senaari sereghez, hogy azt a' Segia Arabok ellen való csatákban segítse. Ugyan ekkor indított, egy más ezred Hed'sas-ba is, a' lázadó Vahabik ellen. Bámultak ezek, midőn, a' régebben látott pompás öltözetű Ozmanli (Törökök) helyett egyforma ruházatu hadi embereket láttak magok előtt, egybecsatolt sorokban egy testként mozogni, vállaikon oly puskákat tartva, melyek végén (mint mondák a' Vahabik) hoszszu szegek (bajonet-ok) voltak. Ezen ezredek első csatáját tökéletes győzelem követte, melynek hírént midőn legelébb hallotta Ali, örömtől elragadtatva ugrott-fel divánjáról.

(folytatása következik).